

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ / 18

Δελτίο κρίσης: Οκτώβριος 2012

**ΓΙΑΝΗΣ ΒΑΡΟΥΦΑΚΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΥΤΣΟΠΕΤΡΟΣ,
ΤΑΣΟΣ ΠΑΤΩΚΟΣ ΚΑΙ ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΤΣΕΡΚΕΖΗΣ**

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

1. Εισαγωγή

Ο Οκτώβριος του 2012 αφίχθη με τους ηγέτες της Ευρωζώνης να καταργούν εκ νέου στην πράξη τα οφέλη που υποσχέθηκε μια προηγούμενή τους απόφαση σε επίπεδο Συνόδου Κορυφής.

Τα όσα παρουσίαζαν και πίστευαν ότι πέτυχαν οι ηγέτες του καταρρέοντος Νότου, με προεξέχοντες τους κκ. Μόντι, Ραχόι και Ολάντ, ήρθε να αμφισβητήσει η γερμανική κυβέρνηση, τους επόμενους κιόλας μήνες, με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο.

Η βάση πάνω στην οποία η Καγκελαρία αμφισβήτησε τις προτάσεις ήταν *τεχνικού χαρακτήρα* και αφορούσε το κατά πόσο είναι εφικτό να ελέγχονται κεντρικά, στην παρούσα φάση, σχεδόν 6.000 τράπεζες.

Πίσω από αυτήν τη δικαιολογία, βέβαια, είναι σαφές ότι διεξάγεται μια μάχη εξουσίας και εντυπώσεων. Η Γερμανία επιδιώκει να πάρει *ρεβάνς* σε επίπεδο οικονομικής διπλωματίας από την ανταρσία που της «έστησαν» οι δυνάμεις του Νότου. Πέραν αυτού βέβαια, πρέπει να θεωρεί κανείς δεδομένο πως η γερμανική ηγεσία προσπαθεί να διατηρήσει στο απυρόβλητο τις γερμανικές τράπεζες, οι οποίες δεν δέχονται επ' ουδενί τον έλεγχο από οποιονδήποτε άλλο μη γερμανικό κρατικό θεσμό, ίσως επειδή ανησυχούν ότι μπορεί να αποκαλυφθεί η κεφαλαιακή τους ανεπάρκεια.

Γι' αυτούς τους λόγους, ανάμεσα σε άλλους λιγότερο ευκρινείς, η γερμανική κυβέρνηση προσπαθεί από τα μέσα Σεπτεμβρίου να αναχαιτίσει την οποιαδήποτε κίνηση προς την κατεύθυνση του ουσιαστικού κεντρικού ελέγχου των τραπεζών της Ευρωζώνης.

Αποτέλεσμα αυτής της παρελκυστικής πολιτικής είναι τα 100 δισ. ευρώ τα οποία χρειάζονται οι ισπανικές τράπεζες για να αποφύγουν την κατάρρευση να προσμετρηθούν, όπως διαφαίνεται, στο δημόσιο χρέος, καταδικάζοντας τη χώρα της Ιβηρικής σε μια μοίρα ανάλογη με εκείνη της Ελλάδας.

Πρόκειται για ένα παίγνιο υψηλότετου ρίσκου για ολόκληρη την Ευρώπη, το οποίο αυτή τη στιγμή επικεντρώνεται στη διεκυστίνδα μεταξύ Βερολίνου και Μαδρίτης: το Βερολίνο συνεχίζει την επιθετική πολιτική αρνούμενο την τραπεζική ένωση (χωρίς την οποία η Ισπανία θα βουλιάξει), ενώ η Μαδρίτη αντιτάσσεται, από την άλλη μεριά, αρνούμενη να ενεργοποιήσει τη νέα στρατηγική της ΕΚΤ στη δευτερογενή αγορά ομολόγων, χωρίς την οποία το ευρώ θα διαλυθεί.

Την ίδια ώρα ένας εκ των πρωταγωνιστών παρακολουθεί τις εξελίξεις και την πορεία της διεκυστίνδας Μαδρίτης-Βερολίνου. Ο κ. Μόντι, περί αυτού ο λόγος, ο οποίος έχει στηρίξει όλη του την πολιτική στην υλοποίηση της συμφωνίας του Ιουνίου, γνωρίζει ότι αν ο κ. Ραχόι υποχωρήσει πρώτος η εν λόγω συμφωνία θα αποτελεί ιστορία – και μαζί με αυτήν «τελειώνει» και ο γιγάντιος αγώνας που δίνει μήνες τώρα ώστε να μην πτωχεύσει η οικονομία της Ιταλίας.

Ο ηγέτης της τρίτης σε μέγεθος οικονομίας της Ευρωζώνης είναι οργισμένος με τις εξελίξεις μετά τους γερμανικούς διπλωματικούς ελιγμούς αλλά και απογοητευμένος από την ασθενική αντίσταση του ομόλογου του κ. Ραχόι, ο οποίος δείχνει έτοιμος να ενδώσει στις πιέσεις της Καγκελαρίας.

Η συμφωνία του Ιουνίου μαζί με την προσφάτως εξαγγελθείσα πολιτική της ΕΚΤ αποτελούν το ελάχιστο των ενεργειών που χρειάζεται για να διατηρηθεί ζωντανή η Ευρωζώνη, αλλά σε καμία περίπτωση δεν επαρκούν για μια οριστική επίλυση της κρίσης.

2. Εσωτερική υποτίμηση

Σχετικά με την πορεία της χώρας μας, ο δεύτερος μήνας του φθινοπώρου κινήθηκε γύρω από τη δεδομένα ενοχλητική αξίωση του κ. Τόμσεν για περαιτέρω μειώσεις μισθών. Ο επικεφαλής της Τρόικας απορρίπτει χωρίς περιστροφές τις προτάσεις του Υπουργείου Οικονομικών για «ισοδύναμες» περικοπές, π.χ. στις αμυντικές δαπάνες, και επιμένει ότι οι μειώσεις δαπανών πρέπει να προέλθουν από μειώσεις στα εισοδήματα και τα επιδόματα των εργαζομένων, των συνταξιούχων, των ανάπηρων κ.ά.

Εάν υποθέσουμε πως υπάρχει μια στοιχειώδης οικονομική λογική η οποία διέπει τέτοιες περικοπές στον δημόσιο τομέα, όπου οι μισθοί επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό, στον ιδιωτικό τομέα τι τον απασχολεί τον κ. Τόμσεν το επίπεδο των κατώτατων μισθών, των οποίων τη μείωση απαιτεί, σε επίπεδα χαμηλότερα ακόμα και από εκείνα που επιθυμούν οι Έλληνες εργοδότες;

Η πιθανότερη απάντηση σε αυτή την πανελλήνια απορία είναι ότι και ο ίδιος ο εκπρόσωπος του ΔΝΤ έχει πειστεί για την ορθότητα των μέτρων και των χειρισμών που προσπαθεί με κάθε κόστος να επιβάλει. Έχει ένα όραμα εξόδου από την κρίση, πολύ διαφορετικό από αυτό όλων ημών.

Το σκεπτικό του είναι θεμελιωμένο γύρω από τη λογική της *εσωτερικής υποτίμησης*, η οποία αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της ιδεολογίας του ΔΝΤ.

Το σκεπτικό του κ. Τόμσεν είναι πιθανότατα λάθος. Αυτό συμβαίνει για τρεις λόγους:

Πρώτον, δεν υπάρχει αποτελεσματικός τρόπος που θα μείωνε το κόστος παραγωγής και τις τιμές ταυτόχρονα. Σε μια περίοδο κατά την οποία οι τιμές και οι μισθοί μειώνονται (ακόμα και αν συμβαίνει στον ίδιο βαθμό), δεδομένου του ότι περνά ένα *εύλογο διάστημα* μεταξύ της εκκίνησης της παραγωγικής διαδικασίας και της είσπραξης του τζίρου της επιχείρησης, οι επιχειρήσεις αναγκάζονται αφενός να προπληρώσουν εργασία, πρώτες ύλες, ενοίκια στις υψηλότερες τιμές (αυτές του παρελθόντος) και αφετέρου να εισπράξουν στις χαμηλότερες τιμές που θα επικρατήσουν μερικούς μήνες αργότερα. Για αυτό τον απλό λόγο, η εσωτερική υποτίμηση διώχνει τις επιχειρήσεις από τη χώρα, συμπιέζει τις επενδύσεις και, γενικότερα, επιδεινώνει την υφιστάμενη ύφεση.

Δεύτερον, σε περίοδο ύφεσης, κάθε μέρα που περνά, επιχειρήσεις πτωχεύουν ή τουλάχιστον συρρικνώνουν την παραγωγή τους. Εκείνες όμως που επιβιώνουν γίνονται όλο και πιο κραταιές εξαιτίας του φθίνοντος ανταγωνισμού.

Είναι κάτι παραπάνω από εμφανές ότι ο ανταγωνισμός συρρικνώνεται σε όλο το φάσμα της οικονομικής δραστηριότητας: στον τραπεζικό τομέα, στο εμπόριο, στις υπηρεσίες, στη βιομηχανία, στις εισαγωγές. Μπορεί η αγορά να μικραίνει στο σύνολό της, αλλά οι επιχειρήσεις που καταφέρνουν να *επιβιώσουν* αποσπών όλο και μεγαλύτερο κομμάτι αυτής. Συνεπώς, ο ρυθμός μείωσης των τιμών είναι σημαντικά μικρότερος από τον ρυθμό μείωσης των εισοδημάτων.

Σε πρώτο επίπεδο, μια τέτοια εξέλιξη μπορεί να χαροποιεί τους επιχειρηματίες διότι σημαίνει πως το εργασιακό κόστος μειώνεται, ενώ οι τιμές τους όχι-ωστόσο, όταν το ζήτημα ιδωθεί από πιο μακροοικονομική σκοπιά το αδιέξοδο φαντάζει δυσσιώνα αυτονόητο. Η ζήτηση για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες αναπόδραστα θα φθίνει όταν τα εισοδήματα υποχωρούν.

Τρίτον, η θεωρία της εσωτερικής υποτίμησης αφήνει εκτός ανάλυσης την τραπεζική κρίση, η οποία φουντώνει όσο μισθοί και τιμές μειώνονται ενώ τα δάνεια παραμένουν ως είχαν. Όταν οι πόροι μειώνονται δραστικά αλλά οι δανειακές υποχρεώσεις είναι ανυποχώρητες, οι πολίτες καλούνται να αφιερώνουν ένα *συνεχώς μεγαλύτερο ποσοστό* του εισοδήματός τους για την εξυπηρέτηση των δανείων. Έτσι, αυξάνεται το ποσοστό των τραπεζικών δανείων που δεν εξυπηρετούνται.

Ακόμη και αν η τράπεζα ακολουθήσει τη λύση των κατασχέσεων, δεν μπορεί να εισπράξει, παίρνοντας τα δανεικά πίσω, σε μια αγορά ακινήτων γεμάτη πωλητές και χωρίς σχεδόν κανέναν αγοραστή. Να λοιπόν γιατί η λογική του κ. Τόμσεν είναι καταστροφική για τις ήδη πτωχευμένες τράπεζες, οι οποίες θα χρειάζονται όλο και περισσότερα κεφάλαια (στο πλαίσιο της ανακεφαλαιοποίησης που γιγαντώνει το δημόσιο χρέος) όσο περισσότερο προχωρά η εσωτερική υποτίμηση.

Περιληπτικά, παρόλο που εκ πρώτης όψεως η εμμονή του κ. Τόμσεν φαίνεται να έχει μια λογική βάση, μια προσεκτική ματιά στις επιπτώσεις της οδηγεί στο ασφαλέστατο συμπέρασμα πως αποτελεί το απεχθέστερο μέρος της κρίσης και όχι την ελπίδα επίλυσής της. Γιατί όμως κανείς δεν κάνει κάτι;

Ο πρώτος λόγος είναι ότι η ιδεολογία που προτείνει αυτές τις διεξόδους και δίνει αυτές τις «λύσεις» δεν είναι εύκολο να αντικατασταθεί προσωρινά ή να θεωρηθεί εν μέρει ευάλωτη από τους υποστηρικτές της, ακόμη και αν η πραγματικότητα την αμφισβητεί στο έπακρο. Αν οι εκπρόσωποι της Τρόικας ανατρέψουν *τα δικά τους πιστεύω* στην περίπτωση της Ελλάδας και παραδεχτούν την αδυναμία επίλυσης της κρίσης, τότε θα έχουν αποτύχει πανηγυρικά. Το βασικό πρόβλημα θα είναι ότι στην Ευρωζώνη δεν θα ξέρουν πώς να αντιδράσουν σε κάθε επόμενη ανακολουθία μεταξύ οικονομικής θεωρίας και πραγματικότητας. Δεν είναι και πολύ εύκολο για οποιοδήποτε επιστημονικό ρεύμα να προσαρμόζεται στις απαιτήσεις της πραγματικότητας σε χρόνο μηδέν.

Ο δεύτερος λόγος είναι ότι το ΔΝΤ στον πόλεμο μεταξύ δανειστών και οφειλετών συστρατεύεται πάντα με το μέρος των δανειστών. Η ειρωνεία είναι ότι στην σκέψη των ανθρώπων του ΔΝΤ κυριαρχεί μια απλουστευμένη έκδοση της θεωρίας του Μαρξ (συγκεκριμένα του πρώτου τόμου του *Das Kapital*), σύμφωνα με την οποία η μείωση των μισθών οδηγεί νομοτελειακά στην αύξηση της υπεραξίας των εργοδοτών. Μόνο που στη δική μας περίπτωση το πλεόνασμα δεν πρόκειται ποτέ να περάσει στην πραγματική οικονομία, αλλά θα παραμείνει στις τσέπες των ισχυρών.

Ο τρίτος λόγος είναι ότι η γερμανική κοινή γνώμη, τρία χρόνια τώρα, έχει πειστεί ότι η κρίση του ευρώ προκλήθηκε επειδή στις χώρες της Περιφέρειας οι εργαζόμενοι χαμηλής παραγωγικότητας εισέπρατταν μισθούς που δεν δικαιολογούσε η παραγωγικότητά τους. Το απλοϊκό συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει ένας νους που δεν ενδιαφέρεται να εντυφλήσει περισσότερο στο πρόβλημα είναι ότι η λύση θα έρθει με τη μείωση των μισθών των ελλειμματικών.

3. Επόμενη πράξη

Τις τελευταίες βδομάδες, όπως άλλωστε όλο αυτό το διάστημα, συνεχίζεται το σίριαλ της επόμενης δόσης, η οποία θα είναι και η τελευταία μέχρι την επόμενη. Όπως ακριβώς και τα αυτοκτονικά μέτρα που αποτελούν κάθε φορά το διαβατήριό για τη βαθύτερη κατάδυση στην άβυσσο του δημόσιου χρέους. Η κυβέρνηση, έστω και με αυτή τη μικρή πλειοψηφία πλέον, δίνει μάχη για να εξασφαλίσει τη δόση με το εκβιαστικό δίλημμα ότι σε αντίθετη περίπτωση θα ζήσουμε στιγμές εμφυλίου πολέμου. Όπερ μεθερμηνευόμενο, «πρέπει» να αποδεχθούμε όλα τα μέτρα που απαιτεί η Τρόικα, ακόμη κι εκείνα που ξέρουμε ότι θα δημιουργήσουν, μεσοπρόθεσμα, μεγαλύτερα προβλήματα από εκείνα που λύνουν. Το σκεπτικό των ηγετών μας είναι το ίδιο με το Μνημόνιο Ι: ας πάρουμε την επόμενη δόση για να κερδίσουμε λίγο ακόμη χρόνο.

Αυτή είναι αναμφίβολα η θέση και το σκεπτικό της κυβέρνησης. Κανείς τους λογικά δεν πιστεύει ότι το νέο πακέτο μέτρων θα βοηθήσει στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Είναι δεδομένο ότι γνωρίζουν καλά πως, με το τραπεζικό σύστημα και το ελληνικό Δημόσιο να βουλιάζουν σφιχτά αγκαλιασμένα στον ωκεανό της πτώχευσης, οι μειώσεις στις κρατικές δαπάνες, της τάξης των περίπου 7 δισ. για το 2013, θα μειώσουν το εθνικό εισόδημα κατά τουλάχιστον 10 δισ., με αποτέλεσμα οι στόχοι για τα φορολογικά έσοδα της επόμενης χρονιάς να είναι πέρα για πέρα *απλησίαστοι*. Γνωρίζουν, με άλλα λόγια, ότι ετοιμάζονται να βάλουν την υπογραφή τους σε σειρά μέτρων που θα φέρουν την Ελλάδα σε χειρότερη κατάσταση. Γνωρίζουν πλήρως πως η επιμήκυνση που ζητούν θυμίζει εκείνη που πήραμε τον Μάρτιο του 2011, μια ψευδαίσθηση που μετά από μερικούς μήνες ανάγκασε την Ευρώπη να παραδεχθεί την αποτυχία του Μνημονίου Ι.

Τα γνωρίζουν όλα αυτά, αλλά έχουν πειστεί ότι με αυτήν τη στρατηγική η Ελλάδα παραμένει εντός του ευρώ και έτσι μπορεί στο μέλλον να διασωθεί

πραγματικά, όταν η Ευρώπη αποφασίσει να δώσει μια τελική και συνολική λύση στην κρίση. Η πολιτική ηγεσία στην ουσία συνεχίζει την πολιτική των προηγούμενων κυβερνήσεων Παπανδρέου και Παπαδήμου.

Η μόνη διαφορά που μπορεί να επικαλεστεί κάποιος κυβερνητικός σήμερα είναι ότι η Ευρώπη φαίνεται να έχει κάνει κάποιους ελιγμούς προς την κατεύθυνση μιας επίλυσης σε σχέση με την κατάσταση που επικρατούσε κατά το παρελθόν. Γι' αυτόν το λόγο ίσως, οι μεγαλύτερες θυσίες σήμερα να έχουν λογική καθώς – παρά την έλλειψη ρεαλισμού που διακρίνει τα μέτρα τα οποία απαιτούν οι της Τρόικας να επιβάλουμε – μας κρατούν εντός της Ευρωζώνης, έως ότου έρθει η μέρα της ευρωπαϊκής οικονομικής αποκάλυψης.

Και όμως, βαδίζοντας προς τον πέμπτο χρόνο από την άφιξη της κρίσης στα ευρωπαϊκά λημέρια, καμία διέξοδος δεν έχει προκύψει, καμία λύση δεν φαίνεται στον ορίζοντα. Μοιάζει σχεδόν ειρωνικό μία από τις πιο αναπτυγμένες περιοχές του πλανήτη να μαστίζεται από μια κρίση από την οποία δεν δείχνει να μπορεί να απαλλαγεί. Ο ρασιοναλισμός και η ψυχραιμία των Ευρωπαίων μοιάζουν στην προκειμένη περίπτωση παντελώς απύσες, ως και υπεύθυνες, για την αδιανόητη *έλλειψη δυναμικών πρωτοβουλιών* σε επίπεδο Ένωσης.

Σε συνομιλία της με οικονομικούς συντάκτες στα μέσα Οκτωβρίου η Γερμανίδα Καγκελάριας ξεκαθάρισε για μία ακόμη φορά ότι οι ισπανικές και οι ιρλανδικές τράπεζες δεν θα ανακεφαλαιοποιηθούν από τον μόνιμο μηχανισμό στήριξης, τον ESM, χωρίς να καταγραφούν στο δημόσιο χρέος των χωρών αυτών· επιπλέον, πως ο ESM θα βοηθά άμεσα από τούδε και στο εξής μόνο μεγάλες τράπεζες που αντιμετωπίζουν «φρέσκιες» ζημιές. Ουσιαστικά, η κα Μέρκελ αναίρεσε τις προσδοκίες όλων περί καταπολέμησης της σημερινής κρίσης μέσω της πολυπόθητης αποσύνδεσης της τραπεζικής κρίσης από την κρίση χρέους.

Αυτό σημαίνει ότι η Ισπανία είναι πραγματικά αφημένη στο δρόμο της Ελλάδας και με μαθηματική ακρίβεια η πορεία της προδιαγράφηκε. Μην ξεχνάμε ότι οι ισπανικές τράπεζες για να συνεχίσουν να λειτουργούν χρειάζονται 40 δις. από την ΕΚΤ σε μηνιαία βάση· ότι αναγκάζονται, για να επιβιώσουν, να πουλάνε περισσότερα ισπανικά ομόλογα από όσα αγοράζουν, με αποτέλεσμα η ΕΚΤ να είναι σχεδόν ο μόνος οργανισμός που αγοράζει ισπανικό χρέος· ότι εντός του 2012 το 18% των καταθέσεων στις ισπανικές τράπεζες έφυγε για το εξωτερικό· ότι οι ισπανικές τράπεζες πρέπει να αναχρηματοδοτήσουν το 20% των χρεών τους· ότι το ισπανικό Δημόσιο, το οποίο πρέπει να τις κρατήσει εν ζωή, θα αναγκαστεί να προβεί σε περικοπές και λιτότητα που καταδικάζουν μια οικονομία με 25% ανεργία στην περαιτέρω συρρίκνωση.

Και ενώ η Ισπανία βουλιάζει στην κινούμενη άμμο του χρέους, η ήδη καταδικασμένη Ελλάδα προσβλέπει μόνο σε μια γενικότερη λύση, που δεν λείπει να έρθει. Τελευταία εξέλιξη για τον μήνα Οκτώβριο ήταν η μάχη για τη διευθέτηση του ζητήματος που αφορά την οριστικοποίηση της αποδέσμευσης της επόμενης δόσης για την Ελλάδα, και τη βιωσιμότητα του χρέους της.

Στην τηλεδιάσκεψη του Eurogroup στα τέλη Οκτωβρίου, το σενάριο της επαναγοράς ομολόγων, το οποίο υποστηρίζουν οι πλεονασματικές χώρες και η

ΕΚΤ, υπήρξε η βασικότερη επιλογή, ενώ παράλληλα εξετάστηκε η μείωση των επιτοκίων των δανείων στο πλαίσιο του Μνημονίου Ι.

Ωστόσο, η μείωση των επιτοκίων πρέπει προηγουμένως να ψηφιστεί από όλα τα εθνικά κοινοβούλια των χωρών της Ευρωζώνης. Το ενδεχόμενο μια τέτοια προσπάθεια να *ναυαγήσει* έχει τις περισσότερες πιθανότητες, αν αναλογιστεί κανείς τόσο το κλίμα που επικρατεί διεθνώς όσο και τις ιδιαιτερότητες μια καθολικής ψήφισης.

Μετά το πέρας της τηλεδιάσκεψης έγινε γνωστό πως το ελληνικό πρόγραμμα προσαρμογής θα συζητηθεί εκ νέου στην τακτική σύσκεψη των υπουργών Οικονομικών της Ευρωζώνης στα μέσα Νοεμβρίου.

Από τις Βρυξέλλες πάντως έφτασε η φήμη ότι η πρόβλεψη του ελληνικού προϋπολογισμού για ύφεση μεγαλύτερη της αρχικά προβλεπομένης για το 2013 καθιστά *επιβεβλημένη την επιλογή της επιμήκυνσης* του ελληνικού προγράμματος, καθότι το χρέος ξεπερνά και τις πιο δυσοίωνες εκτιμήσεις. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει οπωσδήποτε να βρεθούν 30 δισ. ευρώ για να καλυφθούν οι ανάγκες της χώρας, λόγω της καθυστέρησης επίτευξης πρωτογενών πλεονασμάτων.

Τα δυσμενή για την ελληνική οικονομία αποτελέσματα συνεπάγονται μια χρονική μετατόπιση κατά τουλάχιστον 2 έτη (για το 2022, αντί για το προηγούμενο 2020) του χρονικού ορόσημου το οποίο τίθεται ως βάση για να επανέλθει το ελληνικό χρέος στο επίπεδο του 120% του ΑΕΠ, που θεωρείται τιμή στόχος.

Στο θέμα της βιωσιμότητας του χρέους, επιβεβαιώθηκε οριστικά ότι η πρόταση του ΔΝΤ για κούρεμα των δανείων του επίσημου τομέα δεν έχει καμία τύχη, καθότι εγείρει αντιρρήσεις εντός της Ευρωζώνης.

Η ιδέα της επαναγοράς ομολόγων, αντίθετα, θα αφορά εκ νέου τον ιδιωτικό τομέα, που διατηρεί στην κατοχή του τίτλους –αξίας αρκετών δεκάδων δισεκατομμυρίων ευρώ– μετά το PSI του περασμένου Μαρτίου.

Αναφορικά με το ρόλο που θα μπορούσε να παίξει η ΕΚΤ ώστε να βοηθήσει στην επίλυση του ελληνικού χρέους, σύμφωνα με αξιωματούχους, η Τράπεζα θα μπορούσε να μοιράσει στα κράτη-μετόχους, και στη συνέχεια στην Ελλάδα, μερίδιο από τα κέρδη που είχε εξασφαλίσει αγοράζοντας ελληνικά ομόλογα σε χαμηλές τιμές. Μια τέτοια κίνηση όμως θα δημιουργούσε προηγούμενο.

4. Επίλογος

Σίγουρα οι μέρες που ζούμε θα αποτελούν πηγή μελέτης και ανάλυσης για ιστορικούς, οικονομολόγους, κοινωνιολόγους και πολιτικούς αναλυτές για πολλά χρόνια. Ίσως η στάση των Ευρωπαίων, όπως και των Αμερικανών στην κρίση του 2008, αποτελεί το μήνυμα της παρακμής του δυτικού κόσμου. Το γεγονός ότι οι ηγέτες μας αρνούνται να εφαρμόσουν το προφανές μπορεί να

οφείλεται στις ανακατατάξεις των δυνάμεων και των συμφερόντων παγκοσμίως, και όλοι να περιμένουν μια αλλαγή που θα έρθει εξωγενώς, αποφεύγοντας τόσο καιρό να πάρουν την ευθύνη για ουσιαστικές προτάσεις.

Ας ελπίσουμε ότι αυτή η κρίση, με πυρήνα και κεντρικό κόμβο των εξελίξεων την Ελλάδα, θα οδηγήσει στην ωρίμαση και την εξέλιξη των κοινωνιών ώστε να μην επαναλαμβάνουν τα τραγικά λάθη του παρελθόντος. Ίσως να είναι η βάση για νέες πολιτικές και πιο σύγχρονα οικονομικά μοντέλα από τα αποτυχημένα που ήδη δοκιμάστηκαν. Μοντέλα που θα δημιουργήσουν κοινωνίες των οποίων τα βάρη και ο πλούτος θα κατανέμονται δικαιότερα και ορθολογικότερα. Σε κοινωνίες πνευματικά ωριμότερες, όπου το κέρδος και το χρήμα δεν θα είναι τα μόνα μέσα αποδοχής και επιτυχίας μας. Δυστυχώς η πραγματικότητα είναι ότι βρισκόμαστε πολύ μακριά από κάτι τέτοιο σήμερα, μιας και τα συμφέροντα και οι δανειστές έχουν ξεπεράσει όχι μόνο τους πολίτες αλλά και ολόκληρα τα κράτη.

Σύνδεσμοι - Πηγές

- <http://europe.wsj.com/home-page>
- <http://krugman.blogs.nytimes.com/>
- <http://www.bbc.co.uk/news/business-14977728>
- <http://www.bloomberg.com/>
- <http://www.ceps.be/>
- <http://www.euronews.com/>
- <http://www.ft.com/home/europe>
- <http://www.irishtimes.com/>
- <http://www.levyinstitute.org/>
- <http://www.marketwatch.com/>
- <http://www.nytimes.com/>
- <http://www.progressive-economy.ie/>
- <http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.home>
- <http://www.telegraph.co.uk/>
- <http://www.un.org/news/>
- <http://yanisvaroufakis.eu/>